

Bilaga 4. Sammanställning av inkomna remissvar gällande Onsalahalvöns nulägesbeskrivning- och analysdokument

Onsalahalvöns nulägesbeskrivning- och analysdokument var på remiss 7 juni till 15 september 2022 med förlängning till den 23 september. Synpunkter som har inkommit under remissen sammanfattas nedan tillsammans med en redovisning av Länsstyrelsens bemötande. Svar inkom från nio remissinstanser varav tre avstod från att yttra sig; Energimyndigheten, Havs-och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. Yttrandena i sin helhet finns i Länsstyrelsens akt över ärendet.

Följande har lämnat yttrande över nulägesbeskrivningen

Svensk Vattenkraftförening (SVAF)

Fiskevårdsnätverket i Kungsbacka kommun

Kungsbacka Sportfiskeklubb

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund

Svenska Kraftnät

Riksantikvarieämbetet

Inkomna synpunkter och Länsstyrelsens bemötande

Svensk Vattenkraftförening (SVAF)

Svensk Vattenkraftförening (SVAF) tackar för möjligheten att få inkomma med remissyttrande avseende *Nulägesbeskrivning och analys inför miljöanpassningar av vattenkraften för Onsalahalvön remissversion*, dnr 531-6057-21 och önskar kort anföra följande synpunkter:

1. Nulägesbeskrivning

Nulägesbeskrivningen är väl utförd och SVAF har i stort sett intet att erinra.

2. Analys

Behov av miljöanpassningar

”Länsstyrelsen bedömer att miljöanpassningar ska utformas så att ål kan passera upp- och nedströms.”

Av Bilaga 2. Verksamhetsutövarens bidrag till nulägesbeskrivningen framgår att ål förekommer och att befintliga dammar inte tycks utgöra några hinder för densamma. En av verksamhetsutövaren angiven läckning om ca 5 l/s genom dammarna ger goda möjligheter för ålyngel att ta sig upp. De flesta vattenkraftsägare torde kunna intyga att utvandrande ål framför allt passerar vid höstens högflöden, vilket sannolikt är förhållandet även här. Ålen tycks väl ha anpassat sig efter rådande förhållanden, varför det kan ifrågasättas om särskilt inrättade vandringsvägar verkligen har så mycket att tillföra. I och med dammarnas existens och tillförda nyttor torde Sandabäcken i dagsläget erbjuda ett betydligt fördelaktigare habitat för ålen än vad som naturligt förevarit.

”Särskild hänsyn behöver tas till öringen nedströms Kvarnadammen [...] För storlommen bör regleringar av vattenståndet utformas så att vattenståndsändringarna från senare delen av april till början av juli blir små”

Det kan inte nog understrykas att utan den vattenmagasinering som dammarna tillhandahåller så skulle Sandabäcken under lågflödesperioder helt torka ut. Detta är bakgrunden till varför dammarna finns och för vars enda syfte de anlagts att jämna ut flödet så att vattenverksamhet kunnat bedrivas över hela året. En positiv bieffekt av detta är att bäcken nedströms kraftanläggningen över hela året också erbjuder ett flöde som kommer öringen till gagn.

Nulägesbeskrivningen nämner rapporter om Storlom registrerade i de övre delarna av Sandsjöbacka. Det framgår dock inte om Storlom även observerats vid sjöarna i de södra delarna. Det är naturligtvis glädjande om storlommen återkommande valt att etablera sig vid dessa fluktuerande artificiella vattensamlingar långt innan krav på eventuella miljöanpassningar kommit i dagen, men det måste sägas att förslag som åsyftar en kombination av villkorade minimitappningar, med dito minsta möjliga vattenståndsförändringar i dammarna i ett läge där tillrinningen under MLQ nedgår till i princip 0 m³/s, sannolikt är i det närmaste omöjliga att realisera.

Nyttor och konsekvenser av miljöanpassningar

”Miljöanpassningar som säkerställer ett flöde nedströms anläggningen bidrar dock till att inte försämra statusen för fisk i Stockaån”.

Tack vare befintliga regleringsdammarna finns möjligheten att tillhandahålla ett gynnsamt flöde nedströms anläggningen även under lågflödesperioder. Detta förhållande bör inte äventyras.

Natura 2000

”Anläggningen ligger inom Natura 2000-området Sandsjöbacka och verksamheten bedöms inte påverka de utpekade värdena på ett betydande negativt sätt idag. Det är ändå viktigt att beakta hur anläggningen kan påverka Natura2000-området efter

genomförda åtgärder”.

Detta faktum understryker vikten av att eventuella åtgärder genomförs mycket varsamt. Uttalandet ovan har den i sammanhanget något ironiska innebörden att anläggningen i dagsläget inte bedöms utöva någon negativ påverkan, men att eventuella villkorade miljöanpassningsåtgärder skulle kunna leda till sådana.

Nationell förvaltningsplan för ål

”En förbättrad passagelösning för ål vid anläggningen i både uppströms- och nedströms riktning bedöms stärka ålens bestånd i prövningsgrupp”.

En förutsättning för att eventuella åtgärder ska ha någon effekt är att en naturlig tillrinning medger tillgång på vatten till passagelösningarna. Då befintliga dammar har en utjämnande effekt på flödet i Sandabäcken, bör slutsatsen bli dammarna i själva verket redan idag och sedan lång tid tillbaka ger ålen stärkta möjligheter väl överstigande de vattendraget naturligt erbjudit i ett jungfruligt tillstånd. Härvid bör man låta sig mer än nöja.

Kulturmiljö

Höga kulturvärden kan utgöra skäl för förklaring av kraftigt modifierade vatten (KMV) eller beslut om mindre stränga kvalitetskrav (MSK); se Havs- och Vattenmyndighetens *Remiss gällande vägledning om förlängd tidsfrist och mindre stränga kvalitetskrav 2022-07-08, bilaga 3.*

Länsstyrelsens bemötande

Så som anläggningen drivs idag utgör Kvarnadammen ett definitivt vandringshinder för ål och sjöregleringarna uppströms Kvarnadammen partiella vandringshinder. Länsstyrelsen bedömer att konnektivetsåtgärder i upp- och nedströms riktning kommer att gynna den utrotningshotade ålen eftersom det tillgängliggör uppväxtområden i de uppströmsliggande sjöarna och möjliggör fri passage ut i havet. Minimitappningen från regleringsdammarna bedöms förbättra livsmiljön för vattenlevande organismer samt för öringens lek- och uppväxtområden. Genom åtgärderna kommer konnektivitet i upp- och nedströms riktning liksom den hydrologiska regimen förbättras.

Fiskevårdsnätverket i Kungsbacka kommun

Vallda 2022-09-21 Remissyttrande 531-6057-2021

Hela avrinningsområdet från Rubesjön ner till Stockaåns anslutning är beroende av den vattenhållning kvarndammen, kyrkebydamm samt Rubesjö kan erhålla över tid, utan nämnda vattenhållning skulle det inte existera öringlek nedströms kraftverket då vattendraget skulle torka ut under sommarhalvåret vilket skulle spoliera öringens fortlevnad i Stockaåns avrinningsområde. Det är i de små vattendragen i

avrinningsområdet som öringlek förekommer och är uppväxtområden innan de migrerar ner till Stockaån.

Det finns även Ål i systemet, har noterats visuellt tidigare och kommer att utvärderas med ett provfiske i Rubesjö. Detta kommer att utföras tillsammans med markägaren och kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet med att säkra Ålens uppväxtområde.

Då det finns naturligt vandringshinder för öringen uppströms kraftverket och att det finns passage för Ålen att vandra uppströms ser vi inte att elproduktionen som ett hinder för den biologiska mångfalden utan är i detta fall en förutsättning för Öring, Ål samt andra vattenlevande arter skall kunna leva vidare i systemet från Stockaån till Rubesjön.

Ytterligare en anledning att ha kvar den uppehållande funktionen som dammarna har är att det hjälper till att lindra översvämningssproblematiken i Stockaåns avrinningsområde. Det är stora problem med översvämningar på nedströmsliggande åkermark vilket gör att det ställer till med problem för jordbruket. Som på så många andra ställen behöver man återställa landskapets vattenhållningsfunktion. Med restaurerade våtmarker.

Länsstyrelsens bemötande

Yttrandet föranleder ingen förändring i nuläges- och analysdokumentet.

Kungsbacka Sportfiskeklubb

Kungsbacka Sportfiskeklubb har inget att erinra mot verksamheten vid Kvarndammen, Berget, som den bedrivs idag. Vi ställer oss positiva till hur vattenflödet upprätthålls över helåret i Sandabäcken genom magasinering av vatten i dammar. Viktigt är att dammarna regleras på ett sådant vis att vattenflödet i Sandabäcken gynnar havsöringens lek och uppväxt. För ålen är det viktigt att verksamheten bedrivs på ett sådant vis att dess uppvandring till sjöarna uppströms samt återvandring till havet säkerställs.

Länsstyrelsens bemötande

Yttrandet föranleder ingen förändring i nuläges- och analysdokumentet.

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund

Sportfiskarnas synpunkter på remiss gällande Nulägesbeskrivning och Analys för Onsalahalvöns provningsområde, dnr 531-6057- 2021

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna) önskar lämna

följande synpunkter:

Sportfiskarna tackar för möjligheten att bidra med synpunkter i frågan. Vi sympatiserar med den huvudsakliga inriktningen i det utskickade materialet gällande Sandabäcken och anläggningen Kvarnadammen, Berget. En miljöanpassad vattenreglering med målarterna ål och havsöring i fokus, i detta fall genom en insats av verksamhetsutövaren själv, är mycket positiv för avrinningsområdet. Medan huvudflödet Stockaån på många sträckor är kraftigt påverkad av främst jordbrukslandskapet med tillhörande dikningsverksamhet, utgör biflöden som Sandabäcken mycket viktiga lek- och uppväxtområden för havsöring. Sannolikt är dessa biflöden även mycket viktiga för uppväxande ål.

Att vattenflödet nedströms Sandabäckens naturliga vandringshinder kan upprätthållas även under lågvattenperioder är därför mycket positivt, inte minst mot bakgrund av bäckens naturligt låga medelvattenflöde.

Efter decennier av kommersiellt överfiske till havs är havsöringens ekologiska roll mycket viktig. Havsöringen har av Göteborgs universitet pekats ut som den viktigaste predatorn i Västerhavets strandzon. Den är samtidigt den kanske viktigaste sportfiskearten längs västkusten, med tiotusentals sportfiskare som bidrar starkt till den lokala ekonomin.

Kalkning och fiskevård i västkustens vattendrag har varit avgörande för de starka bestånden. Underlaget poängterar också att miljöanpassningarna ska utformas så att ål kan passera upp- och nedströms, samt att det är särskilt viktigt att ål i alla storlekar kan vandra förbi anläggningen utan att riskera skadas eller fördröjas. Sportfiskarna vill poängtera att åtgärderna för den enligt Rödlistan akut hotade arten ål måste optimeras. Just ålen som art har lidit enorma förluster efter det senaste seklets vattenkraftsutbyggnad.

Vi står också helt bakom Kungsbacka Sportfiskeklubbs yttrande i ärendet.

Länsstyrelsens bemötande

Yttrandet föranleder ingen förändring i nuläges- och analysdokumentet.

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät lämnar härmed synpunkter gällande Länsstyrelsens nulägesbeskrivning av provningsgrupp Onsalahalvön m.fl. 107/108_1.

Begreppet ”Effektiv tillgång på vattenkraftsel” på sida 12 omfattar alla de förmågor som ingår i: reglerförmåga, kraftsystemstabilitet (t.ex. frekvens och spänning), effekttillräcklighet, elproduktion och elberedskapsförmågor. Även påverkan på regional- och lokal stabilitet omfattas i en effektiv tillgång till vattenkraftsel och ska vid behov samverkas med den regionala nätägaren.

På sida 18 anges att föreslagna åtgärder, miljöanpassningar så ål kan passera upp och

nedströms och förändrad reglering inte bedöms påverka energivärden på ett betydande negativt sätt. Svenska kraftnät anser att det behövs ett mer detaljerat underlag för att bedöma om påverkan är betydande eller negativt betydande.

Svenska kraftnät noterar att det enligt nulägesbeskrivningen inte finns några vattenkraftverk som bidrar med någon elberedskapsförmåga i dag. Däremot är elproduktionsanläggningar en förutsättning för att i framtiden kunna bygga upp en förmåga till exempelvis ödrift.

Svenska kraftnät noterar att det saknas dammar i dammsäkerhetsklass i prövningsgruppen. För stöd rörande dammsäkerhet i det vidare arbetet med miljötätgärder, se PM *Miljöanpassning av vattenkraften med bibehållen dammsäkerhet Svenska kraftnäts stöd till länsstyrelser* (svk.se), daterat 2021-12-01.

Länsstyrelsens bemötande

Länsstyrelsen gör bedömningen att de föreslagna miljöanpassningsåtgärderna leder till begränsad inskränkning av elenergiproduktion och därigenom leder detta till att ödrift och elberedskapsaspekter endast marginellt påverkas.

Länsstyrelsen uppmanar verksamhetsutövarna att bidra med kunskap om konsekvenserna på elproduktion och eventuella elnyttor. Anläggningen på Onsalahalvön berörs ej av dammar i dammsäkerhetsklass. Länsstyrelsen tar med sig synpunkterna om dammsäkerhet till kommande samverkansprocesser.

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet har mottagit rubricerad remiss. Vi bedömer att möjligheten att delta i samverkansprocesser är begränsad i år och avstår därför deltagande. Det gäller även möjligheten att lämna yttrande på bifogad remiss. Vi förväntar oss dock att länsstyrelsens kulturmiljöfunktion kan bidra till analysen för Fylleåns prövningsområde och i övrigt verka för de statliga kulturmiljöintressena.

Vi vill även framföra följande generella synpunkter att beakta:

- Flertalet länsstyrelser har översiktliga kunskapsunderlag rörande kulturmiljöer vid vatten. Dessa underlag bör nyttjas, och vid behov fördjupas.
- Befintliga kunskapsunderlag täcker inte alltid in alla berörda värdefulla kulturmiljöer, varför underlagen kan behöva kompletteras.
- Riksantikvarieämbetet har tagit fram en vägledning gällande dammar som kan ha betydelse för analysen; *Dammar som fornlämning: vägledning för tillämpning av fornlämningsbegreppet enligt kulturmiljölagen (1988:950) samt allmänt om hantering av dammar i KML- och MB-beslut*. Vägledningen finns att ladda ner här: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:raa:diva-6252>.
- Riksantikvarieämbetet har tagit fram en metod för att bedöma kulturmiljöers känslighet i samband med vattenvårdsåtgärder, rapporten *Kulturmiljöers känslighet*

kan laddas ner här: <http://raa.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1313708&dswid=-6125>. Den kan vara användbar för analysen.

Länsstyrelsens bemötande

Riksantikvarieämbetets kompetens är viktig för avvägningarna mot kulturmiljövärdena i NAP och Länsstyrelsen ser gärna att det sker en återkoppling i kommande samverkansprocesser.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.